

Микола Нагірний
(Новолинськ)

“НОВА ДУМКА” ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ РУСИНІВ ТА УКРАЇНЦІВ ХОРВАТІЇ (1990-ТІ РР.)

У статті охарактеризовано офіційне видання русинів та українців Хорватії “Нова думка”, висвітлено його структуру, характер публікацій, проблеми, які підіймало видання на своїх сторінках, особливості бачення тих чи інших проблем різними авторами журналу. З’ясовано значення “Нової думки” як для вивчення історії місцевих русинів та українців, так і для збереження їхньої самосвідомості у Хорватії.

Ключові слова: “Нова думка”, русини й українці, СРiУ, Хорватія, публікація, видання.

В статье дана характеристика официальному изданию русинов и украинцев Хорватии “Нова думка”, освещены его структура, характер публикаций, проблемы, которые поднимало издание на своих страницах, особенности видения тех или иных проблем разными авторами журнала. Выяснено значение “Новой думки” как для изучения истории местных русинов и украинцев, так и для сохранения их самосознания в Хорватии.

Ключевые слова: “Нова думка”, русины и украинцы, СРiУ, Хорватия, публикация, издание.

This article characterizes the official magazine of the Ruthenians and Ukrainians of Croatia “Nova dumka”. It’s structure, character of publications, the problems that a magazine showed on own pages, features of a vision of a some problems by various authors of the journal, value of the “Nova dumka” for studying the history of the local Ruthenians and Ukrainians and to preserve their identity in Croatia are described in the article.

Key words: “Nova dumka”, the Ruthenians and Ukrainians, SRiU, Croatia, publication, edition.

Періодичні видання українців у діаспорі є надзвичайно важливим джерелом для вивчення цілої низки питань, найважливішими з яких є безпосередня історія зарубіжного українства, прояви діяльності діаспори в усіх її формах: суспільно-політичній, соціально-економічній,

культурно-мистецькій тощо. Такі видання дають можливість прослідкувати еволюцію українських спільнот за кордоном, зробити висновки щодо їх розвитку та піднесення або, навпаки, занепаду, причому досягти цього не крізь призму бачення держав, які стали новою батьківщиною для української діаспори, а безпосередньо очима тамтешніх українців.

Українську меншину Хорватії досліджувало чимало істориків та інших науковців. Однак її друкованому органу “Новій думці” у науковій літературі не приділено належної уваги. Можна хіба що згадати фундаментальне (як на масштаби нашої діаспори у Хорватії) дослідження, присвячене ювілею цього видання [76]. У самій же Україні дане питання залишилось поза зацікавленням дослідників. Тож мета даної статті – охарактеризувати “Нову думку” як джерело вивчення історії хорватських русинів та українців, показати її значення для самого існування нашої діаспори у Хорватії та для вивчення історії хорватських русинів й українців.

Ось уже кілька століть у Хорватії проживають вихідці з українських земель, одна частина яких називає себе русинами, інша – українцями. Нашадки обох хвиль емігрантів зберегли у новому середовищі свою назву, мову та звичаї. Вони утворили низку культурних товариств, координатором діяльності яких з 1968 р. став Союз русинів і українців Хорватії (СРiУ). У 1971 р. він почав видавати свій друкований орган – журнал “Нова думка”.

Авторами публікацій у виданні були журналісти, керівники СРiУ, священники, організатори “літніх шкіл”. Спочатку часопис виходив нерегулярно (1971 – 72 рр. – один раз, 1973 р. – тричі, 1974 р. – чотири рази на рік); згодом (з 1984 р.) він став двомісячником, хоча планувалось до 2000 р. перетворити його у тижневик [76, с. 14, 134-135]. Хорватсько-сербська війна значно вплинула на графік виходу видання, спонукаючи видавати здвоєні номери і зробивши вихід журналу нерегулярним і набагато рідшим. Завершення війни ознаменувало собою повернення до регулярного (раз у два місяці) графіку виходу у світ “Нової думки”.

Структурно “Нова думка” складалася з окремих головних актуальних статей та містила кілька рубрик. У рубриці “Актуальні розмови” публікувалися інтерв’ю з активістами Союзу на місцях, працівниками культури з України та ін. Ці матеріали дають уявлення насамперед про життя пересічних русинів й українців Хорватії, українсько-хорватські зв’язки на недержавному неофіційному рівні [64, с. 41]. Ру-

брика “З роботи культурних товариств” давала інформацію про діяльність місцевих (регіональних) осередків Союзу [70, с. 29]. У рубриці “Інші про нас” подавались матеріали хорватської та іноземної преси про русинів й українців [15, с. 27; 75, с. 19; 77, с. 42]. Існували також рубрики “З наших поселень” (місцеві новини), “Література” (творчість русинів й українців Хорватії), “Вибрані теми” (тут, як правило, праці історичного характеру) та інші.

У журналі публікувались документи та матеріали джерелознавчого характеру, зокрема укази та інші законодавчі акти представників хорватської влади, рішення та постанови керівних органів Союзу, витяги зі статей періодичних видань Хорватії та інших країн, договори про співпрацю СРіУ з іншими організаціями [7, с. 24].

Оскільки “Нова думка” – друкований орган Союзу, то найбільше інформації вона публікувала саме про нього та його діяльність: звернення, акції, заходи, засідання. У виданні містилися інтерв’ю з високопосадовцями й очільниками русинської та української національності, зокрема з головою Союзу [62, с. 7-9], керівниками його місцевих осередків, депутатом Сабору від нашої меншини на актуальні теми [61, с. 11-15], що стосувалися різних аспектів життя діаспори. Досить часто інформація публікувалась у формі звітів про роботу регіональних українсько-русинських товариств Хорватії [9, с. 25-27]. Найдетальніші звіти про свою діяльність подавало загребське товариство [6, с. 8-9]. Річні або піврічні звіти про діяльність СРіУ чи його регіональних осередків дають багато корисної різноманітної інформації, зачіпаючи різні сфери життя нашої діаспори.

Значну частину матеріалів “Нова думка” подавала про співпрацю Союзу з хорватською владою. Видання характеризується лояльним ставленням до влади, оскільки саме та фактично фінансувала журнал. Тут неодноразово публікувались статті-подяки за фінансову, моральну чи медійну допомогу, адресовані Президенту Хорватії, міністерствам чи їхнім працівникам.

Журналісти видання цікавилися і політичним життям країни, у якій проживали. Зокрема, “Нова думка” надавала інформацію про суспільно-політичні зміни у Югославії на зламі 80 – 90-х рр. ХХ ст., процес конституювання незалежної Хорватії. Насамперед видання цікавив вплив суспільно-політичних подій на становище русинів й українців. Тож повідомляючи новини, наводячи тексти постанов чи указів, часопис давав і свої коментарі, прогнози та побажання, де висловлювались та відстоювались інтереси нашої діаспори [20, обкл. 2, 3].

“Нова думка” висвітлювала політику хорватської влади стосовно меншин, інформувала про засідання Сабору, зокрема, про діяльність Комісії із захисту національних меншин хорватського парламенту, в якій брали участь і представники русинсько-української меншини [58, обкл. 3]. У журналі публікувались закони, які стосувалися русинів й українців (зокрема “Конституційний закон про права людини і права етнічних та національних меншин” [60, с. 6-9], Правила про діяльність СРiУ у військових умовах [79, с. 16-18] тощо), а також було оприлюднено дані про фінансування національних меншин хорватським урядом [80, с. 2].

Часопис висвітлював релігійне життя діаспори. У ньому існувала регулярна рубрика “3 релігійного життя”. Тут інформували про співпрацю греко-католицької церкви у Хорватії та Україні [57, с. 29, 34], заходи греко-католицької церкви щодо постраждалих у хорватсько-сербській війні [48, с. 85], друкували інтерв’ю, промови та звернення крижевацького владика-єпископа [30, обкл. 3; 46, с. 12-13] (фактично він був главою греко-католиків Хорватії). У журналі описується історія окремих греко-католицьких парафій Хорватії [31, с. 46-47], зокрема парафії у Каніжі [55, с. 22-23].

Видання приділяло увагу й економічному життю краю, де жили русини й українці. Особливо багато матеріалів на цю тему було ще за соціалістичної Югославії, коли модними були так звані “вісті з полів” [25, с. 11-12], а також інформація про виконання планів на підприємствах Східної Славонії, де працювали русини й українці. Нове зацікавлення економічною тематикою мало місце, коли почалася відбудова господарств русинів й українців, зруйнованих хорватсько-сербською війною [4, с. 18].

Журнал висвітлював співпрацю Хорватії та України на державному рівні, зокрема, взаємні візити президентів та міністрів обох країн, міждержавні культурно-мистецькі заходи [5, с. 72], дні України у Хорватії [68, с. 26-27]. Велике значення надавалось контактам з товариством “Україна”. Згадується регіональна співпраця, зокрема налагодження економічних зв’язків між містом Осіек та Черкашиною [42, с. 19].

Часопис містить чимало матеріалів про співпрацю Союзу з посольством України. Рубрика “3 посольства України” була постійною у виданні. Тут публікувалося чимало інтерв’ю з представниками українського посольства, а також заяви МЗС України, що безпосередньо стосувалися хорватських русинів та українців [33, с. 7-10].

Висвітлювались заходи українського посольства, які воно часто проводило разом зі СРІУ, зокрема, відвідини українським послом Вуковару [1, с. 2], акції, виставки, презентації. Значна увага приділялась інформуванню про події в Україні. Розглядалися українсько-хорватські зв'язки як сучасні, так і в історичному аспекті [78, с. 47].

У часописі повідомляли про офіційну співпрацю. Зокрема, подавались матеріали про співробітництво Союзу русинів і українців Хорватії з товариствами та організаціями України, взаємні гастролі українських ансамблів у Хорватії та діаспорних в Україні. Видання інформувало про заснування та діяльність хорватсько-українського товариства дружби, членами якого були і хорватські українці [10, с. 43-44], асоціації хорватських українців, засідання хорватсько-українського товариства "Славонський Брод" [38, с. 26]. Розповідалося про участь представників від русинів і українців Хорватії у світових форумах українців та світових конгресах українських молодіжних організацій [14, с. 20].

До проголошення незалежності Хорватії і хорватсько-сербської війни "Нова думка" значну частину своїх шпальт присвячувала проблемам розвитку діаспори в інших республіках Югославії. З 90-х рр. ХХ ст. ця тематика хоч і не зникає, але їй приділяється менше уваги і місця в журналі, аніж перед тим.

У відповідних рубриках висвітлювалась співпраця Союзу русинів і українців Хорватії з аналогічними товариствами в Словаччині, Угорщині, Сербії, Боснії та Герцеговині, Польщі. Відповідно можемо почерпнути чимало інформації про життя русинсько-українських громад вищезгаданих країн [17, с. 14-15; 29, с. 25-28; 28, с. 22].

"Нова думка" на своїх сторінках проводила велику роботу зі збереження рідної мови. Зокрема, тут друкувалися відповідні статті-заклики [54, с. 55], тематичні матеріали про те, як треба правильно говорити, злободенні статті про асиміляційні процеси [36, с. 12] та про занепад культури [11, с. 51] тощо. Регулярно публікувалась рубрика "Чужі слова у руській мові" задля правильної вимови і боротьби із засиллям хорватських слів.

Не минуло своєю увагою видання і висвітлення стану освіти нашої діаспори. Подавалась детальна інформація про освіту і навчання рідною мовою в окремих населених пунктах, де проживали русини й українці [51, с. 52; 37, с. 13]. Чимало місця присвячено висвітленню проведення щорічних "літніх шкіл" для дітей та молоді нашої діаспори [32, с. 53-59].

Значну частину шпальт “Нової думки” відведено історичним темам. Тут друкувались матеріали з історії переселення русинів й українців на південнослов'янські землі [43, с. 22-24], “Коротка історія українців Славонії” [44, с. 11-12] та ін. Висвітлювалася також історія безпосереднього перебування та діяльності нашої діаспори на цих землях. Зокрема, на сторінках часопису публікувались історія товариства “Осиф Костелник” у Вуковарі [24, с. 42-44], історія русинських сіл Миклушевці [34, с. 32-34] та Петровці [18, с. 37-38], історія “Нової думки” [19, с. 44-46] тощо. Друкувались і невеликі історичні розвідки, і праці солідного характеру з історії русинсько-української меншини Хорватії [74, с. 33-34].

Часопис широко інформував читачів про визначні дати в історії українців і русинів в Хорватії та ювілейні святкування з цього приводу, зокрема 150-річчя появи русинів у Миклушевцях [49, с. 4-5], 170-річчя – у Петровцях [23, с. 23], 100-річчя проживання українців у Хорватії [8, с. 2-5]. Видання оприлюднювало матеріали конференцій, присвячених річницям переселення русинів й українців у Хорватію [21, с. 37-39]. Увага приділялась і пам'ятним датам загальної та регіональної історії України.

Видання друкувало твори не лише історичного напрямку, але й літературні доробки (поезію і прозу) русинів та українців [35, с. 36].

У часописі можна знайти й висвітлення проблем фінансування СРіУ і “Нової думки” та розподілу коштів між окремими товариствами Союзу [56, с. 2, 3]. Публікувались матеріали про недостатнє фінансування культурних заходів чи установ (зокрема, піднімалося питання реконструкції Етнографічного музею у Петровцях). Цікаво, що при цьому критика лунала не на адресу хорватської влади, а на адресу Союзу, який не фінансував певні проекти [40, с. 24].

Між рядками у номерах видання можна побачити неафішовану боротьбу між русинською й українською складовими Союзу. Прикладом такої боротьби може слугувати намагання українців перенести центр Союзу з Вуковару (переважно русинського) у Славонський Брод (переважно український), що було вороже зустрінуте русинськими діячами, які у цьому могли вбачати спроби перенесення не просто осередку, а й центру прийняття рішень Союзу [56, с. 3]. Іншим прикладом є суперечки щодо варіантів уживання двох етнонімів нашої діаспори: “русини й українці”, або “русини-українці”.

Саме інтеграція хорватських українців і русинів в одне ціле видається найважливішим питанням видання. На його шпальтах значну

увагу приділено проблемі етнотермінів “русини” та “українці”. Наведено чимало статей про процес зміни одного етнотерміна на інший. “Нова думка” публікувала матеріали, де показувала, чому русини стали українцями [39, с. 34-37; 73, с. 34-37]. Цікаво, що коли в українських ЗМІ писали про хорватських українців, “Нова думка”, як правило, додавала у коментарях “і, зрозуміло, русинів”, прагнучи таким чином загладити враження ігнорування Україною існування русинів [26, с. 4]. Видання брало інтерв’ю у низки відомих представників нашої діаспори, які теж наголошували на спільності русинів та українців. Зокрема, греко-католицький крижевацький єпископ С. Микловш зазначав: “Русини і українці з єдиного кореню... Вони рідні брати” [47, с. 15].

Однак серед частини керівництва як Союзу, так і “Нової думки” (насамперед русинів за національністю) існувала серйозна протидія такій політиці. В окремих статтях ми бачимо незадоволення спробами об’єднання русинів та українців в одне ціле і намаганням нівелювати окремішність русинів. Загалом чимало матеріалу присвячено виключно русинській проблематиці, зокрема лідерам русинського національного відродження та сьогодення – О. Духновичу, М. Врабелю, Л. Чопею [16, с. 33-34] та ін. Водночас слід визнати, що українським діячам – Т. Шевченкові, А. Шептицькому тощо – теж відведено багато місця. Також висвітлювались такі суто русинські теми, як семінар із питань кодифікації русинської мови [41, с. 23-24], проблеми нової лексикографічної обробки русинської мови [2, с. 35-36] тощо.

“Нова думка” використовувала різні назви для позначення мови русинів: “русинська”, “руська”, “закарпатсько-українська” [69, с. 11]. В окремих випадках після “терміну “русинський” автори в дужках або у примітках зазначали: “по-старому – “руський” [2, с. 35].

“Нова думка” була тримовним виданням (видавалася русинською, українською і хорватською мовами), а деякі тексти дублювалися однією або обома іншими мовами. Для видання було прийнято публікації українських і русинських текстів у співвідношенні 18 до 22. Причому на сторінках часопису велася боротьба за зміну даного співвідношення у той чи інший бік [52, обкл. 2]. Українська сторона вимагала ставити у виданні українську мову в назвах рубрик нарівні з русинською [53, с. 50]. Водночас слід зазначити, що сама українська мова часопису не була досконалою: тексти нею друкували з помилками (пропущені букви, неправильне відмінювання), із живанням діалектних слів тощо.

“Нова думка” широко висвітлювала культурну діяльність русинів та українців, зокрема такі щорічні масштабні заходи, як “Петровський дзвін”, “Винковацькі осені”, маніфестації “Культурна творчість національних меншин республіки Хорватія” [27, с. 8-9], традиційні вечори (так звані “бали”) у місцевих осередках нашої діаспори.

Журнал знайомить зі значною видавничою діяльністю Союзу русинів і українців, серед найпомітніших здобутків якого – альманах “Думки з Дунаю”, часопис для дітей та юнацтва “Віночок” [12], книги “Русини і українці Республіки Хорватії (1991 – 1995)” [81], “40 років Союзу русинів і українців Республіки Хорватія”, “В еству свого народу” (на честь 30-річчя “Нової думки”) [65, с. 10], “Я русин бул і будзем” [72, с. 42] та ін. Характерно, що видання переважно публікувались хорватською або русинською мовами.

“Нова думка” писала і про книги, які не видавав Союз, проте вони теж стосувалися русинів та українців (зокрема, праця Є. Пашенка “Етногенез і міфологія хорватів у контексті України” [13, с. 21-22]). У часописі публікувалась інформація про вихід у світ книг про русинів й українців не тільки у Хорватії, а й у інших країнах [63, с. 44].

Чимало матеріалу у “Новій думці” 1990-х рр. було відведено хорватсько-сербській війні та становищу у ній нашої діаспори. Детально описувалося страждання русинів й українців, їх перебування під сербською окупацією та у вигнанні (зокрема, депортацію з Петровців та Миклушевців). Чимало місця було присвячено діяльності Кризового штабу русинів та українців, створеного для порятунку діаспори від винищення. На сторінках часопису можна знайти свідчення біженців, вигнанців та вояків русинської й української національності про війну [45, с. 14], інформацію про руйнування греко-католицьких церков під час воєнних дій [50, с. 44-47]. Значну кількість матеріалів присвячено питанням повернення русинських та українських біженців на свої терени [3, с. 21]. Висвітлювались діяльність миротворців ООН та їх стосунки з нашою діаспорою.

Війна вплинула і на якість публікацій у “Новій думці”, на що неодноразово вказували і самі автори. Зокрема, збільшилась кількість граматичних помилок [53, с. 50], неточностей чи суперечностей у наведенні фактів.

Неузгодженості, зокрема щодо цифрового матеріалу, найбільш рельєфно виступають при висвітленні діяльності “літніх шкіл” для русинів й українців. Наприклад, в одному матеріалі може стояти певне число учасників цих шкіл, а в іншому матеріалі – інше. Так, у “літній шко-

лі” молоді 1992 р. були присутні, за даними “Нової думки” № 92/93, 50 учасників, а за даними наступного номеру (94/95) – 33 учасники. Неточності щодо певних цифр могли бути навіть в одному номері часопису. Зрозуміло, це впливає на довіру до видання як до надійного джерела.

Загалом видання має широкий спектр публікацій. Зокрема, окрім вищезгаданих тем, висвітлювалася робота Союзу письменників СРіУ [22, с. 24]. Видання інформувало про діяльність відділення української філології у Загребському університеті (відкрите восени 1997 р.) [67, с. 58]. Багато писалось про центральну бібліотеку русинів і українців Хорватії. Чимало місця присвячено проблемам радіо- та телемовлення русинською й українською мовами [66, с. 75]. Показувалась співпраця русинів й українців з іншими меншинами регіону та держави [59, с. 2, 3, 5-7]. Непоодинокими були публікації про місцевих русинсько-українських сподвижників минулого і сучасності (Володимира Ноту, Владо Костелника та ін.), матеріали з життя русинсько-української молоді Хорватії [71, с. 24]. Значну площу часопису відведено висвітленню біографії та діяльності видатних представників української культури власне з України.

Один з активних дописувачів журналу, о. Роман Мизь зазначав: “Нова думка” – це не тільки інформативний орган... вона формує світогляд нашої меншини” [19, с. 45]. Враховуючи порівняно малу кількість русинів і українців Хорватії, їхній друкований орган (“Нову думку”) можна вважати потрібним і корисним виданням, яке не тільки покликане зберігати національну свідомість русинсько-української меншини, але й є важливим джерелом для вивчення її минулого та сьогодення. Фактично ми можемо почерпнути з “Нової думки” багатющий матеріал різноманітного характеру. Цей часопис є джерелом для вивчення широкого кола питань, серед яких – політична історія Хорватії, хорватсько-українські міждержавні стосунки і неофіційні зв’язки, українська діаспора у Центральній та Південно-Східній Європі. Але, зрозуміло, що найбільше матеріалу у виданні міститься про власне русинсько-українську громаду Хорватії. Таким чином, попри певний суб’єктивізм, відображення офіційної позиції товариства й окремі неточності та суперечності, видання Союзу русинів та українців “Нова думка” є досить цінним джерельним матеріалом для вивчення політичного, культурного, релігійного, частково соціально-економічного життя русинів й українців Республіки Хорватія, а також їхньої співпраці з хорватською владою, з організаціями сусідніх держав та України.

Джерела та література:

1. Амбасадор України нащивел Вуковар // Нова думка. – 1998. – № 104. – С. 2.
2. Барич Е. Можлівосци новей лексикографийней обробки руского язика / Е. Барич, А. Менад // Нова думка. – 1991. – № 90/91. – С. 35–36.
3. Бичанич Ю-Х. Ожили миклошевски улїчки / Ю-Х. Бичанич // Нова думка. – 1998. – № 105. – С. 21.
4. Бичанич Ю-Х. Перша повратніцка жатва у петровським краю / Ю-Х. Бичанич // Нова думка. – 1998. – № 104. – С. 18.
5. Бурда С. Виставка художників з України у Св. І. Зелені / С. Бурда // Нова думка. – 1997. – № 101/102. – С. 72.
6. Бурда С. З літопису нашого КОТ у Загребі (I) / С. Бурда // Нова думка. – 1991. – № 89. – С. 8–9.
7. Бурда С. З нашої сучасності / С. Бурда // Нова думка. – 1990. – № 81. – С. 24–25.
8. Бурда С. Маніфестація “100 років українців у Хорватії” / С. Бурда // Нова думка. – 2000. – № 113. – С. 2–5.
9. Бурда С. Рік праці і надій / С. Бурда // Нова думка. – 1990. – № 80. – С. 25–27.
10. Бурда С. Річні збори Хорватсько-українського товариства / С. Бурда // Нова думка. – 1997. – № 101/102. – С. 43–44.
11. Бучко Ю. Цо ше случує зоз нашу культуру / Ю. Бучко // Нова думка. – 1992. – № 94/95. – С. 51.
12. Венчик – Віночок – Vjenčić: Часопис школярів і молоді Русинів і Українців Республіки Хорватії. – Загреб, 1992–1999.
13. Гралюк Б. Етногенез і міфологія Хорватів у контексті України / Б. Гралюк // Нова думка. – 1999. – № 108. – С. 21–22.
14. Гралюк О. IV Світовий Конгрес Українських Молодіжних Організацій / О. Гралюк // Нова думка. – 1998. – № 105. – С. 20.
15. Други о нас // Нова думка. – 1999. – № 109. – С. 27.
16. Жирош М. Духновичово діло як драгоказ Русином / М. Жирош // Нова думка. – 1993. – № 98/99. – С. 33–34.
17. Ілюк М. Договір про співпрацю / М. Ілюк // Нова думка. – 1993. – № 98/99. – С. 14–15.
18. Костелник В. 80 роки організованої просвітно-культурної роботи у Петровдох (1919–1991–1999) (3) / В. Костелник // Нова думка. – 1999. – № 110. – С. 37–38.
19. Костелник В. “Нова думка” – истотна з еством свого народу (2) / В. Костелник // Нова думка. – 2001. – № 115. – С. 44–46.
20. Костелник В. Права народносдох на свою культуру гарантуе Собор СР Горватскей / В. Костелник // Нова думка. – 1990. – № 80. – Обкл. 2, 3.
21. Костелник В. Темат совитованя з нагоди 150-рочніци досельованя

Русинох до Миклошевцох / В. Костелник // Нова думка. – 2000. – № 113. – С. 37–39.

22. Костелник В. Сноване Дружтва писательох Союзу Русинох и Українцях Републики Горватскей / В. Костелник // Нова думка. – 2000. – № 112. – С. 24.

23. Костелник В. Совитоване о 170 рочніці присельованя Русинох / В. Костелник // Нова думка. – 2001. – № 115. – С. 23.

24. Костелник В. Три децениї діялносци КМД "Осиф Костелник" Вуковар (1968–1991–1998) (1) / В. Костелник // Нова думка. – 1998. – № 105. – С. 42–44.

25. Костелник В. У Петровцох кукурица по плане... / В. Костелник // Нова думка. – 1990. – № 81. – С. 11–12.

26. Костелник В. Успишна нацива др Тудьмана України / В. Костелник // Нова думка. – 1991. – № 88. – С. 4.

27. Костелник З. Закончена традиційна манифестация "Културна творчосц националних меншинох РГ" / З. Костелник // Нова думка. – 1999. – № 110. – С. 8–9.

28. Костелник З. Швето лемковской култури "Лемківска ватра" 2000 / З. Костелник // Нова думка. – 2000. – № 113. – С. 22.

29. Красовський І. Лемківське народне будівництво / І. Красовський // Нова думка. – 1999. – № 110. – С. 25–28.

30. Крачунска винчованка Крижевского владики // Нова думка. – 1991. – № 90/91. – Обкл. 3.

31. Лецишин Я. Насущна потреба віруючих українців у Липовлянах / Я. Лецишин // Нова думка. – 1993. – № 98/99. – С. 46–47.

32. Летни школи русинох и українцях Горватскей // Нова думка. – 1992. – № 94/95. – С. 53–59.

33. Лисенко Ю. З посольства України / Ю. Лисенко // Нова думка. – 2001. – № 115. – С. 7–10.

34. Лікар Д. Гу 50. рочніці будованя дома култури... / Д. Лікар // Нова думка. – 1999. – № 108. – С. 32–34.

35. Любка Фалц // Нова думка. – 1998. – № 104. – С. 36.

36. Ляхович М. Асиміляція і оптимізм / М. Ляхович // Нова думка. – 1991. – № 87. – С. 12.

37. Ляхович Н. У Бебріні навчаємось української мови / Н. Ляхович // Нова думка. – 1991. – № 87. – С. 13.

38. Миськів І.-Є. У Славонському Броді проведено засідання Хорватсько-українського товариства / І.-Є. Миськів // Нова думка. – 1998. – № 104. – С. 26.

39. Мишанич О. Хто же вони – "Карпаторусини"? / О. Мишанич // Нова думка. – 1991. – № 88. – С. 34–37.

40. Мишир Т. Цо то култура / Т. Мишир // Нова думка. – 1999. – № 110. – С. 23–24.

41. Науковий семінар з питань кодифікації русинської мови // Нова думка. – 1992. – № 96/97. – С. 23–24.
42. Ніколайчук В. Економічні зв'язки між Черкащиною та Осіском / В. Ніколайчук // Нова думка. – 1993. – № 98/99. – С. 19.
43. Нота В. Сто років українців у Югославії / В. Нота // Нова думка. – 1990. – № 82. – С. 22–24.
44. Нота В. Шляхом довгим, тернистим... (III) / В. Нота // Нова думка. – 1990. – № 84. – С. 11–12.
45. Панкович М. Шведчене вуковарского бранителя / М. Панкович // Нова думка. – 1992. – № 96/97. – С. 14.
46. Рац Ю. Ступанє церкви до треого милениума / Ю. Рац // Нова думка. – 1999. – № 110. – С. 12–13.
47. Розгварка з крижевским владиком кир Славомиром Микловшом // Нова думка. – 1990. – № 85. – С. 15–19.
48. Симунович М. Пасторальне обслугованє вингатиx вирних у Донім Михольцу / М. Симонович // Нова думка. – 1997. – № 101/102. – С. 85–86.
49. 150 роки Русинох у Миклушевцох // Нова думка. – 1999. – № 109. – С. 4–5.
50. Страданя грекокатоліцких церквоx у Горватскей // Нова думка. – 1992. – № 96/97. – С. 44–47.
51. Стрехалюк В. Наша школа в Загребі / В. Стрехалюк // Нова думка. – 1992. – № 94/95. – С. 52.
52. Стрехалюк В. “Нова думка” живе / В. Стрехалюк // Нова думка. – 1992. – № 92/93. – Обкл. 2.
53. Стрехалюк В. Про мову воєнного видання “Нової думки” / В. Стрехалюк // Нова думка. – 1992. – № 92/93. – С. 50.
54. Стрехалюк В. Про рідну мову / В. Стрехалюк // Нова думка. – 1992. – № 94/95. – С. 55.
55. Ступняк М. Торжество у Канижі / М. Ступняк // Нова думка. – 1998. – № 104. – С. 22–23.
56. Такач Г. Зоз роботи Союзу / Г. Такач // Нова думка. – 2001. – № 115. – С. 2, 3.
57. Такач Г. Богослове з України уча у Загребє и Дякове: “Ми потрібні своєму народу” / Г. Такач, М. Ляхович // Нова думка. – 1991. – № 87. – С. 29, 34.
58. Такач Г. Права человека ведно з национальным правом / Г. Такач // Нова думка. – 1991. – № 88. – Обкл. 3.
59. Такач Г. Русини и Українці у региональной заєдніци Алпе-Адрия / Г. Такач // Нова думка. – 1990. – № 80. – С. 2, 3, 5–7.
60. Такач Г. Уставни закон о човекових правах и правах етничних и национальных меншинох / Г. Такач // Нова думка. – 1991. – № 90/91. – С. 6–9.
61. Тимко О. Актуальна розгварка зоз паном мр. Мирославом Кишом / О. Тимко // Нова думка. – 1997. – № 101/102. – С. 11–15.

62. Тимко О. Актуальна розгварка зоз председетельом Союзу РиУ РГ мр. Иринеюм Мудрим / О. Тимко // Нова думка. – 1998. – № 104. – С. 7–9.
63. Тимко О. Книга для кожної нашої родини / О. Тимко // Нова думка. – 1998. – № 104. – С. 44.
64. Тимко О. Оксана Драмарецька / О. Тимко // Нова думка. – 1998. – № 104. – С. 41.
65. Тимко О. Промоция кнїжки 30 роки Союзу Русинох и Украинцох Горватскей / О. Тимко // Нова думка. – 1998. – № 106. – С. 10.
66. Тимко О. Рідне слово в радіоефірі / О. Тимко // Нова думка. – 1997. – № 101/102. – С. 75.
67. Тимко О. Студії україністики / О. Тимко // Нова думка. – 1997. – № 101/102. – С. 58.
68. Тлустенко К. Дні України в Хорватії / К. Тлустенко // Нова думка. – 1999. – № 107. – С. 26–27.
69. Удвари И. Здогадованя на Ласла Чопея / И. Удвари // Нова думка. – 1991. – № 89. – С. 10–11.
70. Фалц Л. Кед идзеш коло нас / Л. Фалц // Нова думка. – 1998. – № 106. – С. 29.
71. Фалц Л. Пасарайтов / Л. Фалц // Нова думка. – 1998. – № 105. – С. 24.
72. Фалц Л. Слово гу промоції казети и ЦД-у "Я Руснак бул и будзем" / Л. Фалц // Нова думка. – 2000. – № 112. – С. 42.
73. Чучка П. Як Русини постали Українці / П. Чучка // Нова думка. – 1990. – № 83. – С. 34–37.
74. Graljuk V. Rusini-Ukrajinci u povijesti grkokatoličke križevačke biskupije / V. Graljuk // Нова думка. – 1998. – № 105. – С. 33–34.
75. Iz tiska // Нова думка. – 1997. – № 101/102. – С. 19.
76. Kostelnik V. U bitku svojega naroda : 30 godina Nove dumke = U jestve svojoho narodu : 30 roki Novej dumki ; V estvu svoho narodu : 30 roki Novoji dumci / V. Kostelnik. – Vukovar, 2002. – 279 s.
77. Kovačević-Jelić R. Nesmiljeni obračun s manjinama / R. Kovačević-Jelić // Нова думка. – 1991. – № 90/91. – С. 42.
78. Paščenko J. Kulturne veze Ukrajine i Hrvatske bliske daljine / J. Paščenko // Нова думка. – 1992. – № 92/93. – С. 47.
79. Pravilnik o radu i djelovanju Saveza Rusina i Ukrajinaca Republike Hrvatske // Нова думка. – 1991. – № 90/91. – С. 16–18.
80. Pregled odobrenih i doznačenih sredstava za nacionalne manjine // Нова думка. – 1998. – № 104. – С. 2.
81. Rusini i Ukrajinci u Republici Hrvatskoj (1991 – 1995) / [urednik S. Burda]. – Zagreb, 1995. – 100 s.